

**Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare
Republica Moldova**

Obiectivele dezvoltării la început de mileniu

Studiu preliminar

Republica Moldova 2003

Echipa de elaborare a studiului

Autori

Arcadie Barbăroșie, Director Executiv,
Institutul de Politici Publice
Anatol Gremalschi, Director de Programe,
Institutul de Politici Publice

**Coordonator de Programe
PNUD Moldova**

Irene Stavenski

Cuprins

Introducere.....	4
<i>Obiectivul 1: Eradicarea sărăciei extreme și a foamei.....</i>	5
<i>Obiectivul 2: Realizarea accesului universal la educația primară.....</i>	9
<i>Obiectivul 3: Promovarea egalității genurilor și abilitarea femeilor.....</i>	13
<i>Obiectivul 4: Reducerea mortalității copiilor</i>	15
<i>Obiectivul 5: Îmbunătățirea sănătății materne</i>	18
<i>Obiectivul 6: Combaterea HIV/SIDA, malariei și altor boli</i>	20
<i>Obiectivul 7: Asigurarea durabilității mediului</i>	24
<i>Obiectivul 8: Crearea parteneriatelor globale pentru dezvoltare</i>	27
Perspectivile realizării ODM	28
Evaluarea capacității de monitorizare a ODM.....	29
Concluzii.....	31
<i>Date statistice: Realizarea obiectivelor dezvoltării la început de mileniu.....</i>	32

Introducere

Reuniți la sediul Națiunilor Unite din New-York la 6-8 septembrie 2000, la începutul unui nou mileniu, șefii de state sau de guverne din 147 de țări ale lumii au adoptat “*Declarația Mileniului a Națiunilor Unite: dezvoltarea umană – obiectiv de importanță primordială*”, document în care se reafirmă atașamentul comunității internaționale față de valorile fundamentale ale umanității – libertate, egalitate, solidaritate, toleranță, respect față de natură și divizarea responsabilităților – și se accentuează importanța soluționării gravelor probleme legate de afirmarea păcii, respectării drepturilor omului, asigurarea dezvoltării durabile, protecției mediului. Din numele șefilor de state și guverne, în *Declarație* se afirmă:

“... vom depune toate eforturile pentru ca bărbații, femeile și copiii să scape de condițiile mizerabile și inumane ale sărăciei extreme, în care în prezent trăiesc mai mult de un miliard din populația Globului. Noi ne-am asumat răspunderea de a face ca dreptul la dezvoltare să devină o realitate pentru fiecare și de a elibera rasa omenească de neajunsuri. Succesul în realizarea acestor obiective depinde de buna guvernare în fiecare țară, de asemenea, de buna guvernare la nivel internațional și de transparența sistemelor financiare, monetare și comerciale.

Noi decidem să reducem pînă în anul 2015 cu 50% numărul oamenilor de pe Glob venitul cărora este mai jos de un dolar pe zi, precum și numărul persoanelor care îndură foame, al celor care nu pot să-și permită să folosească îndeajuns apă potabilă. Noi mai decidem să promovăm egalitatea genurilor și participarea femeilor în viața socială ca modalități eficiente de combatere a sărăciei, foametei și bolilor, astfel favorizînd dezvoltarea cu adevărat durabilă. Vom elabora și implementa strategii care oferă tinerilor șansa reală de a-și găsi un loc de muncă adecvat ...”¹.

Declarația reunește o serie de sarcini ale dezvoltării interconectate și reciproc susținute în agenda globală. Menționăm, că *Obiectivele Dezvoltării Internaționale*, stabilite pe parcursul reuniunilor și conferințelor mondiale din anii '90, și obiectivele dezvoltării prevăzute în declarația mileniului sînt similare, atestîndu-se însă și unele diferențe. Obiectivele în studiu au fost sistematizate și incluse în *Obiectivele Dezvoltării la început de Mileniu*, pentru fiecare din ele stabilindu-se sarcini concrete și indicatori de monitorizare. Lista *Obiectivelor Dezvoltării la început de Mileniu (ODM)* include:

1. Eradicarea sărăciei extreme și a foamei.
2. Realizarea accesului universal la educația primară.
3. Promovarea egalității genurilor și abilitarea femeilor.
4. Reducerea mortalității copiilor.
5. Îmbunătățirea sănătății materne.
6. Combaterea HIV/SIDA, malariei și altor boli.
7. Asigurarea durabilității mediului.
8. Crearea parteneriatelor globale pentru dezvoltare.

Evident, obiectivele, sarcinile și indicatorii respectivi de monitorizare trebuie adaptați la prioritățile și contextul concret al fiecărei țări și nu utilizați ca o directivă rigidă.

Scopul acestei lucrări constă în evaluarea stării de lucruri în domeniul realizării obiectivelor dezvoltării la început de mileniu, accentul punîndu-se pe analiza capacităților instituționale din Republica Moldova de a reflecta în planuri, programe și strategii naționale și sectoriale obiectivele dezvoltării la început de mileniu și de a monitoriza progresul în aceste domenii. Raportul este structurat pe obiective și sarcini, facilitîndu-se astfel eventualele studii comparate la nivel regional și global.

¹ United Nations Development Programme, New York, 2000.

Obiectivul 1: Eradicarea sărăciei extreme și a foamei

Sarcini	Indicatori
<p>Sarcina 1: Reducerea în jumătate, între anii 1990 și 2015, a numărului de oameni cu venit sub un dolar pe zi (la PPC)</p>	<p>1. Ponderea populației cu venit sub un dolar pe zi (la PPC)</p> <p>2. Rata decalajului sărăciei (incidența × profunzimea sărăciei)</p> <p>3. Ponderea celei mai sărace quintile în consumul național</p>
<p>Sarcina 2: Reducerea în jumătate, între anii 1990 și 2015, a numărului de oameni care îndură de foame</p>	<p>4. Ponderea copiilor (pînă la vîrsta de 5 ani) greutatea cărora este sub nivelul stabilit</p> <p>5. Ponderea populației aflată sub nivelul minim de consum alimentar exprimat în valoare energetică</p>

Problemele sărăciei în Republica Moldova au început să fie abordate în mod sistematic începînd cu anul 1997 prin folosirea rezultatelor cercetărilor bugetelor gospodăriilor casnice. Evidențierea tendințelor specifice sărăciei ca fenomen social, determinarea și evaluarea cantitativă a caracteristicilor ei s-a efectuat pe baza *Metodologiei generale de analiză a sărăciei*, document aprobat la ședința Comisiei de negocieri colective. Conform *Programului Național de Atenuare a Sărăciei*², adoptat în anul 2000, sărăcia se identifică prin:

- cota persoanelor veniturile cărora se afla mai jos de minimul de existență, cuantumul acestuia fiind stabilit la nivelul de 233,1 lei pe lună (anul 1999);
- cota persoanelor veniturile cărora se afla sub pragul de sărăcie, nivelul acestuia fiind stabilit la 30% din cuantumul minimului de existență.

Tot în anul 2000 Guvernul Republicii Moldova adoptă un alt document referitor la reducerea sărăciei³, document în care se utilizează următorii indicatori:

- cota persoanelor veniturile cărora se afla mai jos de minimul de existență;
- cota persoanelor veniturile cărora se afla sub pragul de sărăcie;
- procentul gospodăriilor ce au un consum sub pragul sărăciei;
- profunzimea sărăciei;
- gravitatea sărăciei;
- coeficientul Gini.

Datele statistice invocate în aceste documente se referă numai la anii 1997-1999 și sînt incomplete.

O analiză mai amplă a fenomenului sărăciei se conține în *Strategia preliminară de reducere a sărăciei*⁴, adoptată de Guvern în anul 2002. Ca surse de date și metodologii de analiză în acest document se utilizează:

² Hotărîrea Guvernului Republicii Moldova cu privire la aprobarea Programului Național de Atenuare a Sărăciei Nr. 564 din 14.06.2000. Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 70-72/649 din 22.06.2000

³ Hotărîrea Guvernului Republicii Moldova cu privire la aprobarea Strategiei preliminare de reducere a sărăciei Nr. 1337 din 29.12.2000. Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 16-18/120 din 15.02.2001

- un studiu etnografic asupra familiilor sărace, efectuat la finele anului 1996;
- raportul de evaluare a sărăciei, întocmit de Banca Mondială;
- sondajele bugetelor gospodăriilor casnice din Republica Moldova, care sînt compilate trimestrial (începînd cu trimestrul doi al anului 1997);
- raportul de evaluare comună a țării, realizat cu suportul Organizației Națiunilor Unite.

Strategia preliminară de reducere a sărăciei utilizează mai mulți indicatori care caracterizează acest fenomen. Astfel, în textul *Strategiei* se întîlnesc date numerice care caracterizează:

- produsul intern brut pe cap de locuitor la paritatea puterii de cumpărare;
- cota persoanelor aflate sub pragul absolut al sărăciei;
- cota persoanelor aflate sub pragul sărăciei, nivelul acestuia fiind stabilit de 50% din consumul mediu pe echivalent;
- coeficientul Gini;
- ponderea celei mai bogate și ponderea celei mai sărace quintile în consumul național ș.a.

În *Anexa B* a strategiei în studiu, la rubrica “Indicatorii inegalității și sărăciei”, sînt prezentate date complete pentru anii 1997–2000 (*Tabelul 1*).

Tabelul 1. Indicatorii inegalității și sărăciei

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Coeficientul Gini	0,36	0,379	0,39		0,44	0,44	0,44	0,42	0,43
Indicele dezvoltării umane	0,718	0,709	0,689	0,696	0,699	0,702	0,698	0,700	
Gradul sărăciei (%)					25,33	25,70	25,49	22,83	
Amploarea sărăciei (%)					8,22	8,06	7,41	6,13	
Duritatea sărăciei (%)					3,96	3,67	3,17	2,5	

Sursa: Guvernul Republicii Moldova, Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 65 din 18 mai 2002, p. 19-20

În acest tabel în calitate de prag al sărăciei a fost acceptată mărimea de 50% din cheltuielile medii de consum pe echivalent. Acesta a constituit în 1997 – 89,87 lei, 1998 – 83,52 lei, 1999 – 92,61 lei și în 2000 – 125,34 lei. Indicatorii sînt calculați în baza datelor eșantionului sondajelor bugetelor gospodăriilor casnice.

În scopul stabilirii și optimizării mecanismelor de colectare sistematică a informațiilor necesare monitorizării indicatorilor care caracterizează sărăcia, în luna mai 2002 Guvernul Republicii Moldova a adoptat a hotărîre prin care stabilește listă indicatorilor sărăciei, sursele și periodicitatea colectării datelor respective⁵. Analiza acestei liste ne demonstrează că către sfîrșitul anului 2003 Guvernul preconizează că organele din subordine vor dispune de

⁴ Hotărîrea Guvernului Republicii Moldova cu privire la aprobarea Strategiei preliminare de reducere a sărăciei Nr. 524 din 24.04.2002. Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 65/670 din 18.05.2002

⁵ Hotărîrea Guvernului Republicii Moldova cu privire la aprobarea Planului de acțiuni destinate consolidării capacității de monitorizare și evaluare a sărăciei pentru perioada 1 iunie 2002 – 31 mai 2005 Nr. 619 din 16.05.2002. Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 65/676 din 18.05.2002

metodologiile de calcul și vor fi capabile să colecteze datele necesare pentru calcularea indicatorilor nr. 2, 3, 4 și 5 ce caracterizează realizarea *Obiectivului nr. 1*. Cu regret, în actele normative ale Guvernului nu se regăsesc în mod explicit referințe la modul de calculare a indicatorul nr. 1 – *Ponderea populației cu venit sub un dolar pe zi (la PPC)*. Întrucât acest indicator are o importanță deosebită pentru efectuarea unor analize comparative, atât în context regional cât și în cel global, includerea lui în lista indicatorilor ce vor fi calculați de instituțiile abilitate ale statului devine o necesitate stridentă.

Accentuăm faptul, că în procesul elaborării Strategiei de Creștere Economică și de Reducere a Sărăciei, Guvernul preconizează ameliorarea capacităților de colectare și de prelucrare a datelor ce se referă la realizarea *obiectivului nr. 1*. Astfel, se preconizează că:

- gradul sărăciei, amploarea și severitatea sărăciei vor fi calculate de către Ministerul Economiei (Proiectul MOL/00/005 PNUD) în baza Cercetării Bugetelor Gospodăriilor Casnice, utilizând pragul absolut al sărăciei și pragul alimentar al sărăciei;
- ponderea consumului total ce revine celei mai bogate și celei mai sărace quintile va fi calculată de către Departamentul Statistică și Sociologie și Ministerul Economiei în baza Cercetării Bugetelor Gospodăriilor Casnice;
- ponderea populației care se află sub pragul alimentar al sărăciei (2282 Kcal/zi) va fi calculată de către Ministerul Economiei în baza Cercetării Bugetelor Gospodăriilor Casnice.

Se consideră, că indicatorul nr. 1 – *Ponderea populației cu venit sub un dolar pe zi (la PPC)*, va fi calculată de către Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OECD) în baza datelor Departamentului Statistică și Sociologie din Republica Moldova, calculele respective necesitând studii aprofundate. De asemenea, sînt necesare studii suplimentare pentru stabilirea, în cazul Republicii Moldova, a relevanței indicatorului nr. 4 – *Ponderea copiilor (pînă la vîrsta de 5 ani) greutatea cărora este sub nivelul stabilit*, apelînd, în acest scop la asistența UNCEF-ului.

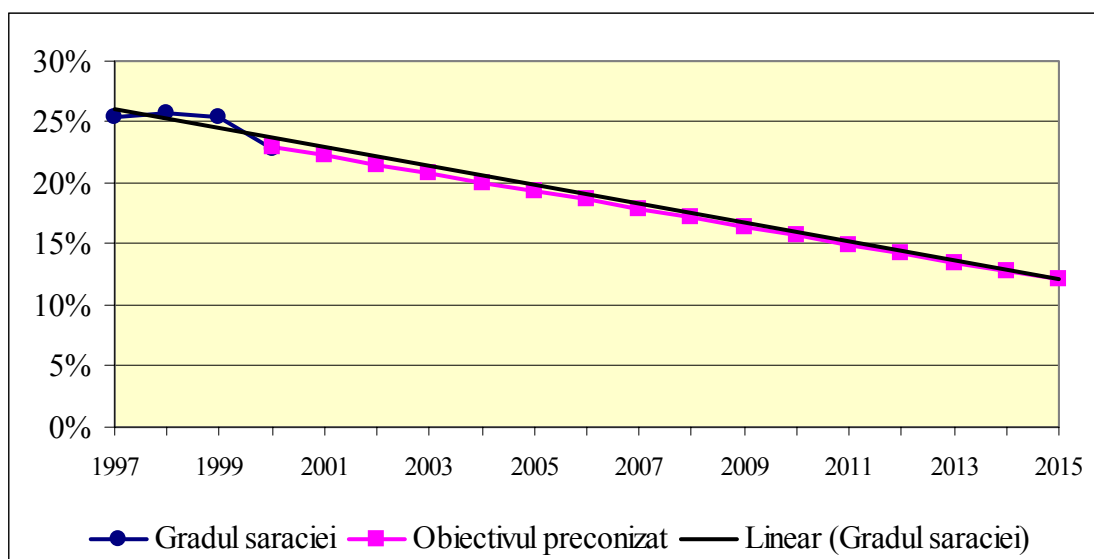
Referitor la datele statistice colectate de organisme internaționale menționăm ca pagina WEB a *United Nations Statistics Division*⁶ conține numai unele valori ale indicatorilor în studiu pentru anul 1997; paginile WEB ale Băncii Mondiale⁷ conțin practic aceleași date, fapt ce confirmă încă odată necesitatea colectării datelor respective în primul rînd la nivel național.

În lipsa unor date statistice complete, perspectivele realizării *Obiectivului nr. 1* pot fi evaluate analizînd evoluția gradului de sărăcie. Extrapolînd tendința anilor 1997-2000 pentru următorii 15 ani se observă, că probabilitatea realizării acestuia este destul de înaltă (*Fig. 1*).

⁶ www.millenniumindicators.un.org/unsd/mi

⁷ www.worldbank.org/povertu/data
www.developmentgoals.org

Figura 1. Evoluția gradului sărăciei

Notă: Obiectivul preconizat reprezintă reducerea în jumătate, între anii 1997 și 2015, a gradului sărăciei

Sursa: Calculele Institutului de Politici Publice în baza datelor Guvernului Republicii Moldova

În concluzie, ținând cont de cele menționate, capacitatea de monitorizarea și raportare a progresului ODM, obiectivul nr. 1, pot fi apreciate astfel:

- *Cantitatea și regularitatea informației colectate* – slabe.
- *Calitatea informației colectate* – modestă.
- *Analiza statistică* – modestă.
- *Statistica în elaborarea politicilor* – modestă, elaborarea politicilor respective fiind influențată în mare parte de factori de ordin electoral.
- *Raportarea și diseminarea informației* – puternică.

Recomandări:

1. Inițierea unui studiu care ar avea drept scop elaborarea metodologiei de calcul a indicatorului nr. 1. – *Ponderele populației cu venit sub un dolar pe zi (la PPC)* și evaluarea indicatorilor nr. 1-5 pentru anii 1990–2002.
2. Includerea indicatorilor nr. 1-5 în formularele statistice oficiale și inițierea procesului de colectare a datelor respective.
3. Concretizarea obiectivului nr. 1 în cazul Republicii Moldova

Obiectivul 2: Realizarea accesului universal la educația primară

Sarcini	Indicatori
Sarcina 3: Asigurarea posibilităților pentru toți copiii de a frecventa școala primară	6. Rata încadrării nete în educația primară 7. Ponderea copiilor care, fiind înscriși în clasa I-a, ajung în clasa a V-a 8. Rata științei de carte la persoanele de 15–24 de ani

Pe parcursul ultimilor ani, în sectorul învățământului din Republica Moldova, ca și în celelalte sectoare, sunt elaborate o serie de acte legislative și normative, inclusiv strategii și programe de dezvoltare. Dintre acestea fac parte, în afară de *Strategia preliminară de reducere a sărăciei*, sînt *Programul de stat de dezvoltare a învățământului pe anii 1999-2005*⁸, *Cadrului de cheltuieli pe termen mediu*⁹, strategia națională *Educație pentru toți*¹⁰, este în curs de elaborare *Strategia de creștere economică și reducere a sărăciei*. Documentele în studiu stabilesc obiectivele naționale calitative și cantitative pentru dezvoltarea învățământului, accentul punîndu-se pe lărgirea accesului și sporirea calității educației. În general, sarcinile stabilite în documentele oficiale se încadrează în lista obiectivelor dezvoltării la început de mileniu și se axează pe accesul universal la educația de bază și promovarea egalității genurilor.

Pentru monitorizarea implementării și evaluării fiecărui obiectiv în majoritatea documentelor sînt stabiliți mai mulți indicatori, care, însă, nu coincid cu cei selectați pentru monitorizarea progresului în realizarea obiectivelor dezvoltării la început de mileniu. Datele statistice de care dispune în prezent Departamentul Statistică și Sociologie sînt prezentate în *Tabelul 2*.

Tabelul 2. Evoluția indicatorilor educației

	1997	1998	1999	2000	2001
Rata încadrării nete în educația primară, %	96	95	93	96	93
Rata științei de carte la persoanele de 15–24 de ani (conform recensămîntului din 1989), %	99,7	99,7	99,7	99,7	99,7

Sursa: Departamentul Statistică și Sociologie.

Accentuăm, că datele referitoare la rata științei de carte la persoanele de 15–24 de ani sînt irelevante întrucît reprezintă o simplă repetare a valorii obținute în cadrul ultimului

⁸ Hotărîrea Guvernului Republicii Moldova pentru aprobarea Programului de stat de dezvoltare a învățământului pe anii 1999-2005 Nr. 984 din 26.10.1999. Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 96-99/947 din 05.06.2002

⁹ Hotărîrea Guvernului Republicii Moldova cu privire la Direcțiile principale ale politicii bugetar-fiscale și cadrul cheltuielilor pe termen mediu (2003-2005) Nr. 693 din 03.06.2002. Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 120-122/1050 din 04.11.1999

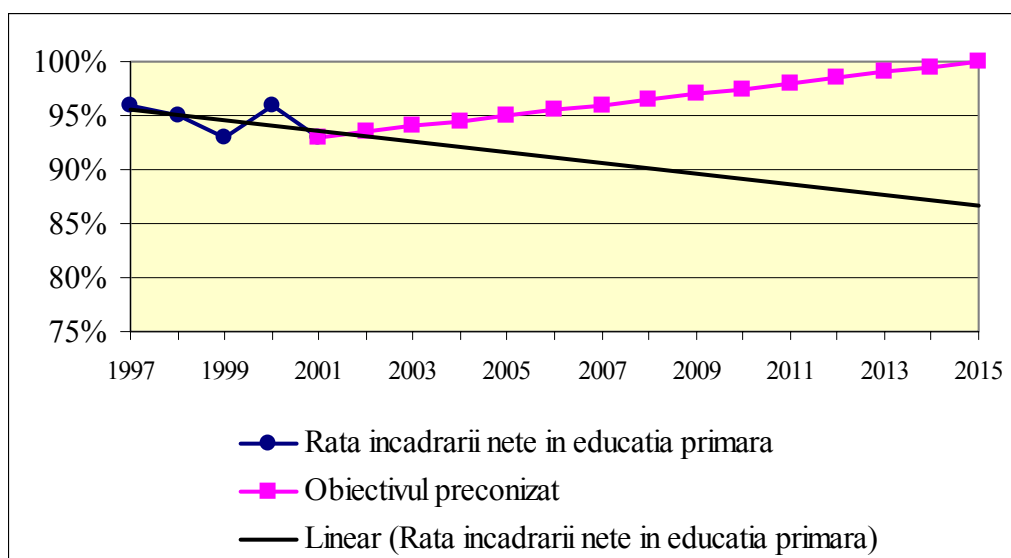
¹⁰ Hotărîrea Guvernului Republicii Moldova cu privire la aprobarea Strategiei naționale "Educație pentru toți" Nr. 410 din 04.04.2003. Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 70-72/1163-1165 din 15.04.2003

recensămînt al populației efectuat în anul 1989 în fosta Republică Sovietică Socialistă Moldovenească.

O sursă importantă de date referitoare la realizarea *Obiectivului nr. 2* o reprezintă Studiul de indicatori multipli în cuiburi (MICS)¹¹. Conform acestui studiu, datele statistice din anul 2000 ne demonstrează că rata științei de carte la persoanele de 15-24 de ani este de 98,7%, iar ponderea copiilor care, fiind înscriși în clasa I-a, ajung în clasa a V-a este de 98,5%. Practic, nu există nici o diferență între regiunile urbane și cele rurale sau între sexe. Totuși, valorile acestui indicator depind de gradul de bunăstare a gospodăriilor: 96,4% pentru cea mai săracă și 100% pentru cea mai înstărită quintilă.

Cu regret, datele statistice complete ce caracterizează realizarea *Obiectivului nr. 2* sînt disponibile numai pentru anul 2000. În lipsa unor date statistice complete, perspectivele realizării *Obiectivului nr. 2* pot fi evaluate analizînd evoluția Rata încadrării nete în educația primară. Extrapolînd tendința anilor 1997-2001 pentru următorii 15 ani se observă, că probabilitatea realizării acestuia este mică. (Fig. 2).

Figura 2. Evoluția ratei încadrării nete în educația primară

Notă: Obiectivul preconizat reprezintă atingerea către anul 2015 a ratei de 100% a încadrării nete în educația primară

Sursa: Calculele Institutului de Politici Publice în baza datelor Departamentului Statistică și Sociologie

Una din cauzele ratei joase a încadrării nete în învățămîntul primar este ineficiența managerială cauzată, în mare parte, de lipsa informațiilor exhaustive și actualizate ce țin de personalul din învățămînt (cadre didactice, manageri, personal non-didactic, personal tehnic), sursele de finanțare a învățămîntului și costurile reale ale acestuia, nivelul de utilizare a tehnologiilor informaționale și de comunicații, analizelor complexe a cadrului legislativ și normativ care asigură funcționarea învățămîntului. Paralel cu cele menționate, trebuie să facem o analiză a necesităților informaționale pentru fiecare nivel de management educațional, precum și periodicității colectării fiecărei informații și elaborării rapoartelor. Evident, pentru aceasta este necesară crearea grupurilor speciale de lucru pe fiecare domeniu în parte.

¹¹ Studiu de indicatori multipli în cuiburi (MICS). Republica Moldova 2000 // UNICEF, Chișinău, 2000

Dacă ne referim la realizarea ODM ce țin de educație, trebuie să menționăm că în prezent, nici capacitățile Ministerului Educației, nici cele ale Departamentului Statistică și Sociologie nu permit calcularea operativă și exactă a indicatorilor nr. 6–8.

Astfel, rata înrolării nete în învățământul primar poate fi calculată numai dacă se cunoaște exact numărul copiilor de vîrsta respectivă și numărul de copii înscriși în clasa I-a. Întrucît clasele respective se regăsesc practic la toate nivelurile și toate tipurile de instituții de învățămînt, iar debutul școlar devine obligatoriu pentru copiii care au împlinit vîrsta de 7 ani la 1 septembrie, însă este admisă înscrierea în clasa I-a și a copiilor de la 6 ani, colectarea datelor pentru calcularea indicatorului respectiv este foarte dificilă.

La fel, este foarte dificilă calcularea numărului de elevi care încep clasa I-a și ajung în clasa a V-a, deoarece nu este elaborat un mecanism viabil care ar duce evidența abandonului și repetenței, mai ales la nivel regional și național.

Calcularea ratei științei de carte la persoanele de 15-24 de ani poate fi efectuată în baza datelor unui recensămînt național sau în baza sondajelor gospodăriilor casnice, dar și aceasta constituie o dificultate dacă ținem cont de migrația internă și cea externă a populației.

Desigur, că va trebui să se țină cont de indicatorii de monitorizare și evaluare, stabiliți în alte documente naționale, calcularea cărora, la fel, necesită acordarea unei asistențe tehnice externe adecvate.

În prezent Ministerul Educației a inițiat o serie de activități privind crearea Sistemului Informațional pentru Managementul Educației (SIME) care are drept scop general furnizarea de date și rapoarte necesare pentru luarea unor decizii adecvate. Acesta va include colectarea de statistici, prelucrarea și stocarea acestora precum și elaborarea unor rapoarte standard și rapoarte specifice, necesare pentru analize ale politicilor publice. Este evident că aceste obiective nu vor putea fi atinse fără utilizarea tehnologiilor de informare și comunicare (soft, hard, servicii de instruire a personalului). O componentă esențială și indispensabilă a SIME o constituie atît comunicarea internă cît și cea externă.

În concluzie, ținînd cont de cele menționate, capacitatea de monitorizare și raportare a progresului ODM, pentru sectorul educației pot fi apreciate astfel:

- *Cantitatea și regularitatea informației colectate* – slab (deși, uneori, cantitatea informației este mare, ea nu este utilă, iar regularitatea este, de obicei, anuală, și mai rar – date curente).
- *Calitatea informației colectate* – modestă (aceeași informație colectată prin diferite canale diferă foarte mult; ex: ME, DSS, Direcțiile generale județene de învățămînt);
- *Analiza statistică* – modestă (practic, nu se fac analize statistice, analize de politici publice în domeniu, calitatea lor este joasă și ele nu se iau în considerare la luarea deciziilor).
- *Statistica în elaborarea politicilor* – modestă (în majoritatea cazurilor, deciziile politice sunt pentru un termen scurt și nu se bazează pe statistici; ex: deciziile guvernului cu referire la politica pregătirii cadrelor didactice vizavi de lipsa acestora în sistemul educațional; piedicile în optimizarea rețelei instituțiilor de învățămînt în funcție de numărul de elevi și tendințele demografice).
- *Raportarea și diseminarea informației* – modest (deși Legea învățămîntului prevede obligativitatea Ministerului Educației de a elabora anual rapoarte privind starea învățămîntului, acestea nu contribuie la îmbunătățirea adecvată a situației și nu sunt accesibile persoanelor interesate).

Recomandări:

1. Elaborarea metodologiei de calcul a indicatorului nr. 7 – Ponderea copiilor care, fiind înscriși în clasa I-a, ajung în clasa a V-a.
2. Elaborarea metodologiei de estimare anuală a indicatorului nr. 8 – Rata științei de carte la

persoanele de 15–24 de ani.

3. Includerea indicatorilor *nr. 7-8* în formularele statistice oficiale și inițierea procesului de colectare a datelor respective.
4. Acordarea de asistență Ministerului Educației în crearea Sistemului Informațional pentru Managementul Educației

Obiectivul 3: Promovarea egalității genurilor și abilitarea femeilor

Sarcini	Indicatori
Sarcina 4: Lichidarea inegalității genurilor în învățământul primar și secundar, preferabil, către anul 2005, iar la toate nivelurile de învățământ – către anul 2015	<p>9. Rata fetelor față de cea a băieților în învățământul primar, secundar și terțiar</p> <p>10. Rata femeilor analfabete față de cea a bărbaților de 15–24 de ani</p> <p>11. Cota femeilor salariate în sectorul neagrar</p> <p>12. Cota mandatelor deținute de femei în Parlament</p>

Pe parcursul anilor de independență atât guvernarea cât și societatea civilă au acordat o atenție sporită problemelor egalității genurilor umane. Pentru a evalua progresul în acest domeniu și efectua studii comparative, Departamentul Statistică și Sociologie calculează *Indicele de dezvoltare raportat la gen și Indicele participării femeilor în viața socială*.

Indicele de dezvoltare raportat la gen utilizează aceleași variabile ca și *Indicele dezvoltării umane* – (1) speranța de viață la naștere, (2) gradul de alfabetizare a populației adulte și rata înrolării în învățământul primar, secundar și terțiar și (3) nivelul de trai – ajustate la inegalitățile în dezvoltare dintre bărbați și femei. Conform valorilor acestui index (0,698), în anul 2000 Republica Moldova a ocupat penultimul loc între țările din Europa Centrală și de Est și din Comunitatea Statelor Independente, fiind clasată pe locul 86 dintr-o listă de 146 de țări¹².

Indicele participării femeilor în viața socială este determinat de numărul femeilor implicate în diverse aspecte ale vieții publice în comparație cu cel al bărbaților. Indicele în studiu se axează pe patru variabile: (1) raportul dintre veniturile femeilor și cele ale bărbaților, (2) procentul total de femei angajate în sectorul public, inclusiv la nivel managerial, (3) numărul de mandate parlamentare deținute de femei și (4) procentul de femei angajate în posturi ce necesită o calificare înaltă. Datele cu privire la Republica Moldova relevă faptul că participarea femeilor la viața politică este relativ slabă, deși gradul de reprezentare a lor este mai înalt decât cu zece ani în urmă. Cu toate acestea, nivelul de reprezentare rămâne scăzut, îndeosebi dacă luăm în considerare procentul din administrația publică, organizațiile economice și sociale (*Tabelul 3*). Pentru ameliorarea situației, guvernul a aprobat un plan național care include mai multe activități avînd drept scop promovarea egalității genurilor¹³. Cu regret, hotărîrea respectivă nu prevede stabilirea unor indicatori relevanți de monitorizare a progresului în promovarea egalității genurilor și abilitarea femeilor.

Tabelul 3. Indicele participării femeilor în viața socială

	1999	2000	2001
Participare parlamentară (%)	7,9	7,9	13,9
Lideri și înalți funcționari din administrația publică, organizații economice și sociale (%)	36,6	33,2	37,5

¹² Human Development Report 2002

¹³ Hotărîrea Guvernului Republicii Moldova cu privire la aprobarea Planului național “Promovarea egalității genurilor umane în societate pentru perioada 2003-2005” Nr. 218 din 28.02.2003. Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 35-37/230 din 07.03.2003

Ocupații intelectuale și științifice	61,3	63,1	62,4
Procentul de femei din totalul populației	52,1	52,1	52,1
Procentul de femei din populația activă	49,3	49,96	50,11
PIB per locuitor în dolari SUA la PPC	2033	2112	2296
– femei	1646	1734	1895
– bărbați	2455	2523	2733
Indicele participării femeilor în viața socială	0,428	0,414	0,482

Sursa: Departamentul Statistică și Sociologie.

Accentuăm, că Departamentul Statistică și Sociologie colectează toate datele prevăzute de indicatorii nr. 9-12, valorile respective indicând că în învățământul primar, secundar și terțiar sarcina nr. 4 este realizată.

Capacitatea de monitorizare și raportare a progresului ODM în domeniul promovării egalității genurilor și abilitarea femeilor pot fi apreciate astfel:

- *Cantitatea și regularitatea informației colectate* – bună.
- *Calitatea informației colectate* – bună.
- *Analiza statistică* – bună.
- *Statistica în elaborarea politicilor* – modestă, elaborarea politicilor respective fiind influențată în mare parte de sectorul neguvernamental.
- *Raportarea și diseminarea informației* – puternică.

Recomandări:

1. Identificarea sarcinilor prioritare în domeniul promovării egalității genurilor și abilitării femeilor pornind de la situația existentă în Republica Moldova.
2. Actualizarea datelor statistice referitoare la nivelul științei de carte de către bărbați și de către femei. Identificarea unor metode de estimare anuală a acestui indicator.

Obiectivul 4: Reducerea mortalității copiilor

Sarcini	Indicatori
Sarcina 5: Reducerea cu 2/3 între anii 1990-2015 a ratei mortalității pînă la 5 ani	13. Rata mortalității pînă la 5 ani 14. Rata mortalității infantile 15. Ponderea copiilor de un an vaccinați împotriva pojarului

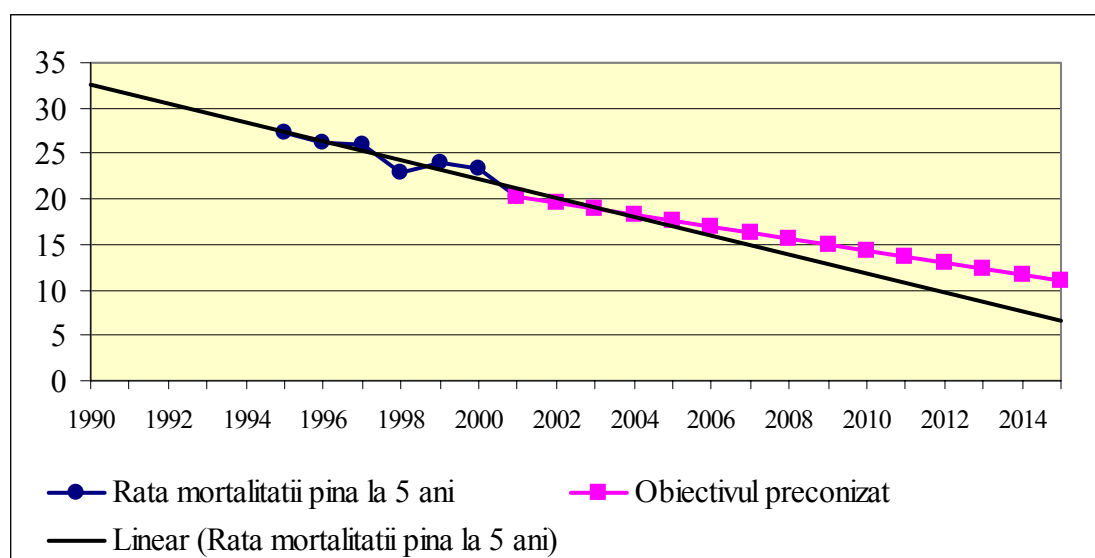
Departamentul Statistică și Sociologie al Republicii Moldova și, în special, Ministerul Sănătății dispun la momentul actual de un sistem bine pus la punct, destinat colectării și prelucrării datelor statistice din orice domeniu al medicinei practice, atât curativ-diagnostice, cât și celei preventive. Sistemului ramural de colectare a informației statistice medicale include:

- Centrul Științifico-Practic Sănătate Publică și Management Sanitar;
- secțiile de statistică medicală a departamentelor ocrotirii sănătății din județe și municipii;
- secțiile de statistică medicală a instituțiilor medicale (republicane, departamentale, teritoriale etc.).

Prin urmare, datele statistice referitoare la toți indicatorii obiectivelor 4, 5 și 6 pot fi colectate și prelucrate fără mari dificultăți.

Astfel, în cazul indicatorului nr. 13 – *Rata mortalității pînă la 5 ani*, datele furnizate de organisme naționale se referă la vârsta de pînă la 4 ani 11 luni și 29 de zile și sînt procesate conform metodologiilor internaționale. Pentru exemplificare, în *Fig. A* sînt prezentate datele respective pentru anii 1995–2001.

Figura 3. Evoluția ratei mortalității copiilor pînă la 5 ani

Notă: Obiectivul preconizat reprezintă reducerea cu 2/3 între anii 1995-2015 a ratei mortalității copiilor pînă la 5 ani

Sursa: Calculele Institutului de Politici Publice în baza datelor Departamentului Statistică și Sociologie

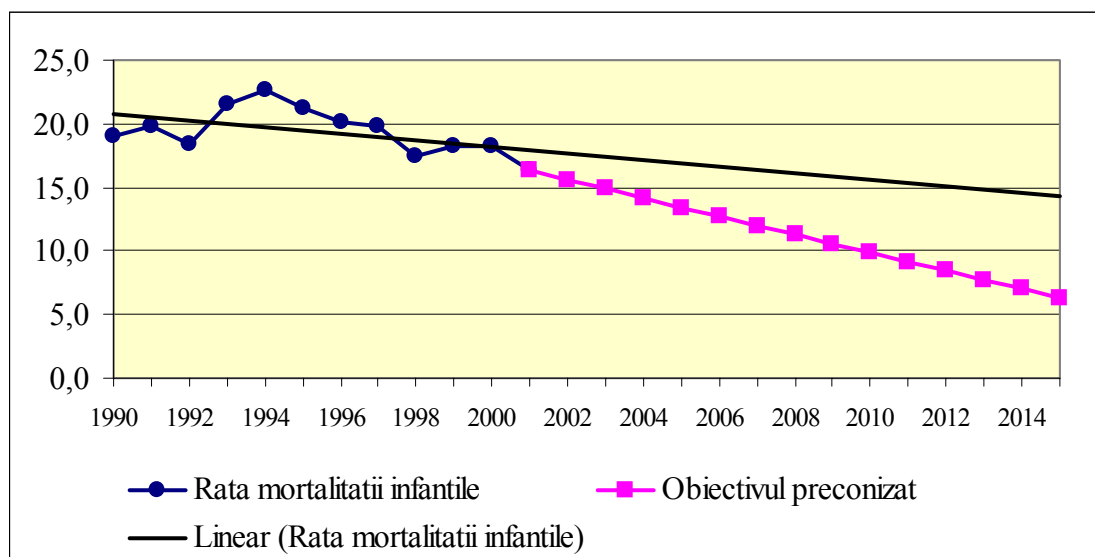
Întrucît pînă în anul 1995 datele respective lipsesc, obiectivul preconizat – reducerea ratei mortalității pînă la 10,9 a fost calculat ca 2/3 din rata mortalității înregistrate în anul 1995. Conform tendințelor din *Fig. 3*, realizarea *Sarcinii nr. 5* este posibilă, cu toate că scopul politicilor actuale în domeniul ocrotirii sănătății este mai modest, și anume, reducerea valorii respective pînă la 12 decese la 1 000 de născuți vii.

În cazul indicatorului *nr. 14 – Rata mortalității infantile*, metodologiile internaționale și naționale de calcul diferă, fapt ce poate duce la interpretări ambigue. Astfel, indicatorul național nu ia în considerație numărul de copii cu greutatea pînă la 500 g. Totuși, organele naționale de statistică medicală colectează și datele referitoare la copiii cu greutatea de pînă la 500 g, informațiile respective fiind furnizate organismelor internaționale. Evident, analizele respective trebuie efectuate atît în baza datelor colectate conform metodologiei naționale cît și a celei internaționale.

Conform datelor Departamentului Statistică și Sociologie, pe parcursul unei lungi perioade de timp indicii mortalității infantile în Republica Moldova nu au suferit schimbări semnificative, scăzînd de la 21,2 decese la 1000 de născuți-vii în anul 1995 la 16,3 decese în anul 2001. În pofida acestei scăderi, comparațiile făcute în baza datelor din *Human Development Report 2001* indică faptul că situația în ce privește mortalitatea infantilă rămîne destul de gravă. Astfel, pe parcursul anilor 1970–1999, Portugalia, țara cea mai slab dezvoltată din Uniunea Europeană, a obținut o reducere a ratei mortalității infantile de la 53 la 5 decese la 1000 de născuți-vii, pe cînd în Republica Moldova acest indicator a scăzut cu mult mai puțin, respectiv, de la 46 la 27 decese la 1 000 de născuți-vii¹⁴.

Perspectivile realizării *Obiectivului nr. 4* pot fi evaluate analizînd evoluția Ratei mortalității infantile. Extrapolînd tendința anilor 1990-2000 pentru următorii 15 ani se observă, că probabilitatea realizării acestuia este mică (*Fig. 4*).

Figura 4. Evoluția ratei mortalității infantile

Notă: Obiectivul preconizat reprezintă reducerea cu 2/3 între anii 1990-2015 a ratei mortalității infantile

Sursa: Calculele Institutului de Politici Publice în baza datelor Departamentului Statistică și Sociologie

¹⁴ Pentru anii 1970–1999 datele Departamentului Statistică și Sociologie, de asemenea, indică o mică scădere a mortalității infantile – de la 23 la 18 decese la 1000 de născuți-vii. Diferențele între datele rapoartelor globale și cele furnizate de instituțiile naționale de profil se explică prin metodologiile de calcul diferite.

Menționăm, că obiectivul preconizat – reducerea ratei mortalității infantile până la 6,3 a fost calculat ca 2/3 din rata mortalității înregistrate în anul 1990, pe când politicile naționale în domeniul sănătății stabilesc un scop mai modest – reducerea acestora până la 10 decese la 1 000 de născuți-vii.

În cazul indicatorului *nr. 15 – Ponderea copiilor de un an vaccinați împotriva pojarului* datele naționale se referă nu la unul, ci la doi ani. Specialiștii în domeniu afirmă că stabilirea unui termen de un an nu este relevantă pentru Republica Moldova, întrucât calendarul național de vaccinare stabilește alți termeni. Datele referitoare la acoperirea vaccinală sînt complete și pot fi preluate din statisticile oficiale sau Studiul de indicatori multipli în cuiburi (MICS).

Capacitatea de monitorizare și raportare a progresului ODM în domeniul reducerii mortalității copiilor pot fi apreciate astfel:

- *Cantitatea și regularitatea informației colectate* – bună.
- *Calitatea informației colectate* – bună.
- *Analiza statistică* – bună.
- *Statistica în elaborarea politicilor* – bună.
- *Raportarea și diseminarea informației* – puternică.

Recomandări:

1. Compatibilizarea metodologiilor internaționale și naționale de calcul a indicatorilor *nr. 13, 14 și 15*.
2. Stabilirea unor sarcini fezabile care ar reflecta situația existentă și necesitățile sociale în domeniul reducerii mortalității copiilor.

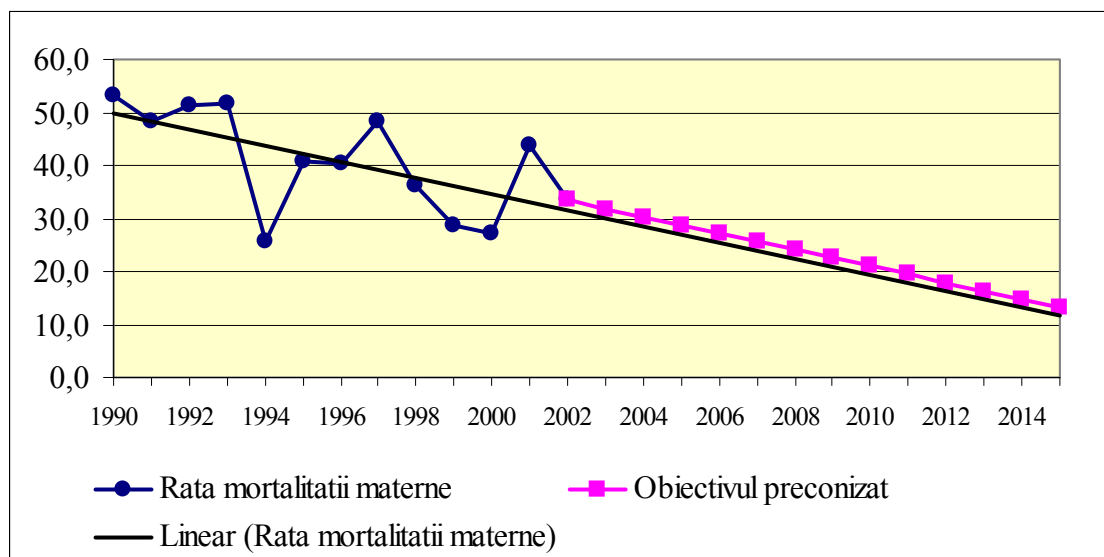
Obiectivul 5: Îmbunătățirea sănătății materne

Sarcini	Indicatori
Sarcina 6: Reducerea cu 3/4 între anii 1990-2015 a ratei mortalității materne	16. Rata mortalității materne 17. Rata nașterilor asistate de personal medical calificat

Ca și în cazul obiectivului precedent, datele statistice sînt disponibile pentru toată perioada de referință. În general, în ultimul deceniu rata mortalității materne în Republica Moldova a scăzut, dar este mai înaltă decît în alte țări europene. În anul 2001 ea constituia 43,9 decese la 100 000 de născuți, acest nivel relativ înalt fiind menținut din cauza complicațiilor sarcinii, precum și a complicațiilor la naștere și/sau în perioada post-natală. Indicele mortalității materne în Republica Moldova este relativ similar cu cel din alte țări din spațiul post-sovietic.

Perspectivile realizării *Obiectivului nr. 5* pot fi evaluate analizînd evoluția Ratei mortalității materne. Extrapolînd tendința anilor 1990-2000 pentru următorii 15 ani se observă, că probabilitatea realizării acestuia este destul de mare (*Fig. 5*).

Figura 5. Evoluția ratei mortalității materne

Notă: Obiectivul preconizat reprezintă reducerea cu 3/4 între anii 1990-2015 a ratei mortalității materne

Sursa: Calculele Institutului de Politici Publice în baza datelor Departamentului Statistică și Sociologie

Ca și în cazul altor indicatori ce țin de sănătate, *Obiectivul nr. 5 – Îmbunătățirea sănătății materne*, trebuie adaptat la condițiile Republicii Moldova. Astfel, politicile naționale în domeniul ocrotirii sănătății stabilesc drept scop reducerea către anul 2020 a mortalității materne pînă la 15 decese la 100 000 născuți vii.

Capacitatea de monitorizarea și raportare a progresului ODM în domeniul reducerii mortalității materne pot fi apreciate astfel:

- *Cantitatea și regularitatea informației colectate* – bună.

- *Calitatea informației colectate – bună.*
- *Analiza statistică – bună.*
- *Statistica în elaborarea politicilor – bună.*
- *Raportarea și diseminarea informației – puternică.*

Obiectivul 6: Combaterea HIV/SIDA, malariei și altor boli

Sarcini	Indicatori
Sarcina 7: Stoparea către anul 2015 a răspîndirii și începerea procesului de reducere a HIV/SIDA	18. Incidența HIV printre femeile gravide de 15-24 de ani 19. Rata incidenței contraceptivelor 20. Numărul copiilor deveniți orfani din cauza HIV/SIDA
Sarcina 8: Stoparea către anul 2015 a răspîndirii și începerea procesului de reducere a malariei și a altor boli grave	21. Incidența și rata mortalității asociate cu malariala 22. Ponderea populației din zonele cu risc de malarie care utilizează mijloace eficiente de prevenire și de tratare a acestei boli 23. Incidența și rata mortalității asociate cu tuberculoza 24. Cota cazurilor de tuberculoză depistate și tratate în cadrul Programului DOTS (Curs de tratament de durată scurtă cu supraveghere directă)

Răspîndirea infecției HIV/SIDA în Republica Moldova a căpătat în ultimii ani un caracter epidemic. Astfel, dacă în 1987-1996 au fost înregistrate doar 67 persoane contaminate, atunci în 1997-2001 – de 21 ori mai multe cazuri, atingîndu-se în 2001 la cifra de 1460 persoane depistate cumulativ sumar cu Transnistria. Această situație este determinată în mare măsură și de tendințele nefavorabile înregistrate la nivel mondial. Rata incidenței s-a estimat în anul 2001 cu valorile de 5,8 la 100 mii locuitori contra 4,6 în 2000. Incidența prin narcomanie a rămas la nivelul anului trecut, însă prevalența este în creștere și este de 127,8 la 100 mii locuitori (112,4 în 2000). Prevederile Legii cu privire la profilactica maladiei SIDA¹⁵ se implementează doar parțial, iar rezultatele Programului național de profilaxie și combatere a infecției HIV/SIDA¹⁶ și infecțiilor cu transmitere sexuală pe anii 2001-2005 sînt modeste.

Scopul strategic al Republicii Moldova în domeniul combaterii HIV/SIDA este formulat explicit în Politica Națională a Sănătății “Către un viitor sănătos”, și anume, diminuarea răspîndirii și ameliorarea situației epidemiologice prin infecția HIV/SIDA, infecțiile cu transmitere sexuală și narcomaniei și minimalizarea consecințelor acestor maladii la nivelul individului, comunității și societății. În acest document se stabilesc următoarele sarcini:

- către anul 2020 epidemia HIV/SIDA se va afla sub control (inclusiv răspîndirea minimă în afară grupurilor de risc) cu incidența anuală a cazurilor noi HIV sub 7,0 la 100000 populație;
- către anul 2020 incidența infecției în rîndurile consumatorilor de droguri va fi redusă de 2 ori în comparație cu anul 2000.

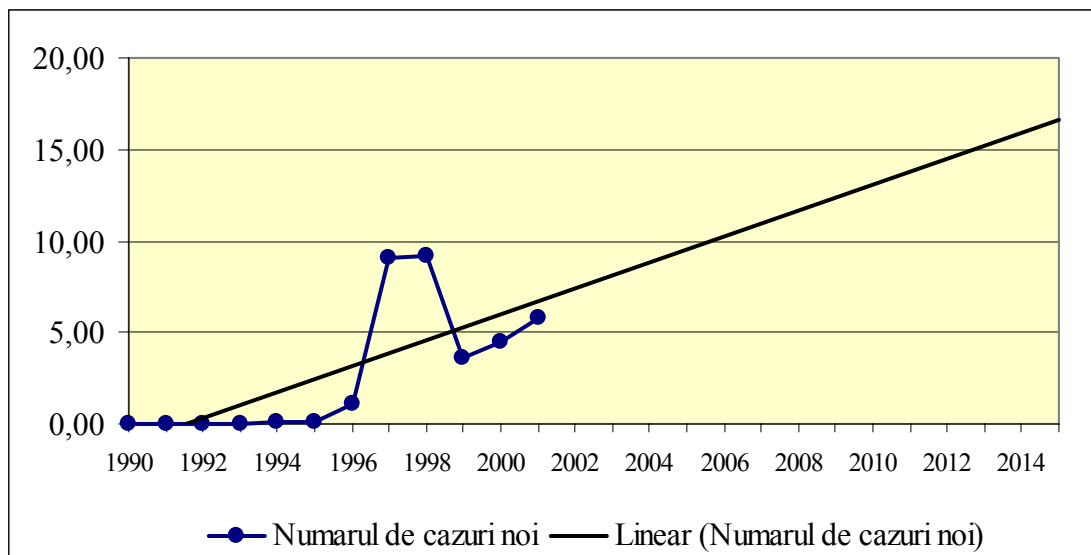
Din analiza datelor prezentate în *Fig. 6* se observă că realizarea acestor sarcini este puțin probabilă. Menționăm, că specialiștii în domeniu propun completarea *indicatorilor nr. 18-20* cu date referitoare la incidența HIV/SIDA printre tinerii de 15-24 de ani și perfecționarea metodelor de calcul a ratei incidenței contraceptivelor. O sursă importantă de date în monitorizarea procesului de realizare a *sarcinii nr. 7* ar fi informațiile obținute în cazul *Supravegherii epidemiologice de sentinelă în rîndurile gravidelor și Studiile de indicatori*

¹⁵ Legea Republicii Moldova cu privire la maladia SIDA Nr. 1460-XII din 25.05.93. Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 7/214 din 30.05.93

¹⁶ Hotărîrea Guvernului Republicii Moldova cu privire la măsurile de profilaxie și combatere a infecției HIV/SIDA și infecțiilor cu transmitere sexuală Nr. 482 din 18.06.2001. Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 68-71/535 din 29.06.2001

multipli în cuiburi (MICS), care abordează mai multe aspecte ce țin de combaterea maladiei HIV/SIDA.

**Figura 6. Cazuri noi de infecției HIV
(la 100 000 locuitori)**

Sursa: Ministerul Sănătății

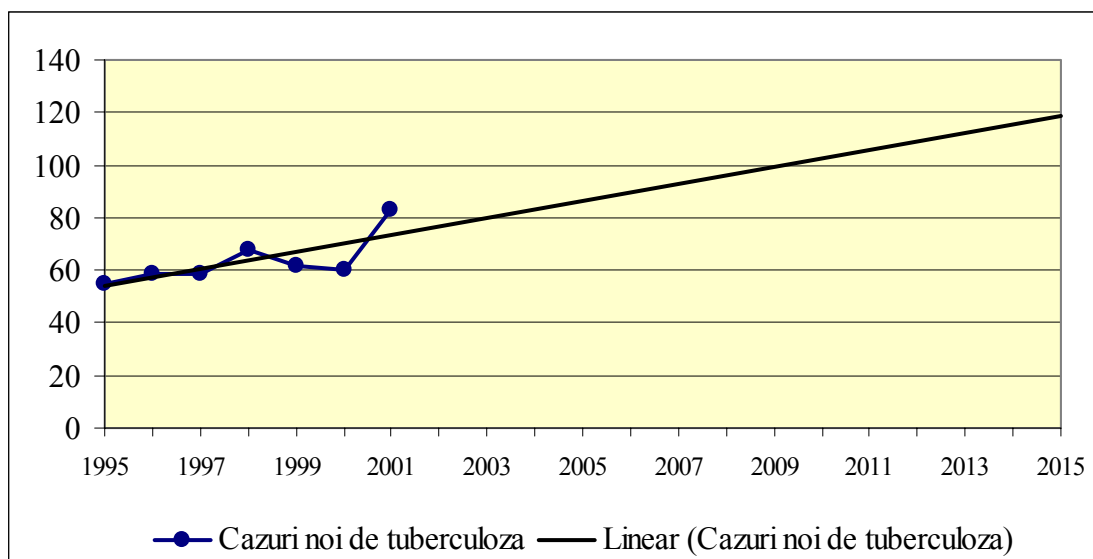
Cu regret, tendințe negative se atestă și în cazul altei maladii grave – tuberculoza, situația epidemiologică în acest domeniu fiind foarte complicată¹⁷. Astfel, în anul 2001 s-au înregistrat 3820 de bolnavi, cu 885 mai mult comparativ cu anul 2000, morbiditatea globală fiind de 89,4 la 100000 populație, cu o creștere de 30,1% față de anul precedent și cu 98% față de anul 1990. În nouă luni ale anului 2002 au fost înregistrați 3027 bolnavi cu tuberculoză sau cu 188 mai mult comparativ cu aceeași perioadă a anului 2001, incidența globală sporind cu 6,6%.

Incidența tuberculozei în ultimii doi ani a crescut în toate unitățile teritorial-administrative, în special în municipiul Chișinău (94,4%) și în județele Ungheni (76,1%), Orhei (73,0%), Chișinău (72,1%). O situație alarmantă se constată în instituțiile penitenciare, unde incidența tuberculozei în anul 2001 a fost de 32 ori mai mare decât media pe țară și a crescut față de anul 2000 cu 93,4%. Datorită implementării din noiembrie 2000 a strategiei DOTS în instituțiile penitenciare, indicatorii epidemiologici s-au stabilizat, incidența tuberculozei s-a micșorat cu 9,9%, deși situația continuă să rămână dificilă. În ansamblu, programul național de control al tuberculozei pentru anii 2001-2005¹⁸ se realizează anevoios din cauza lipsei acute de finanțe și managementul defectuos al serviciului fiziopneumologic. Analiza tendințelor de evoluție a indicatorilor ce caracterizează tuberculoza (Fig. 7 și 8) demonstrează că realizare obiectivului respectiv este puțin probabilă.

¹⁷ Hotărârea Guvernului Republicii Moldova cu privire la situația epidemiologică a tuberculozei și măsurile întreprinse în vederea realizării Programului național de control a tuberculozei pentru anii 2001-2005 Nr. 185 din 20.02.2003. Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 27-29/199 din 28.02.2003

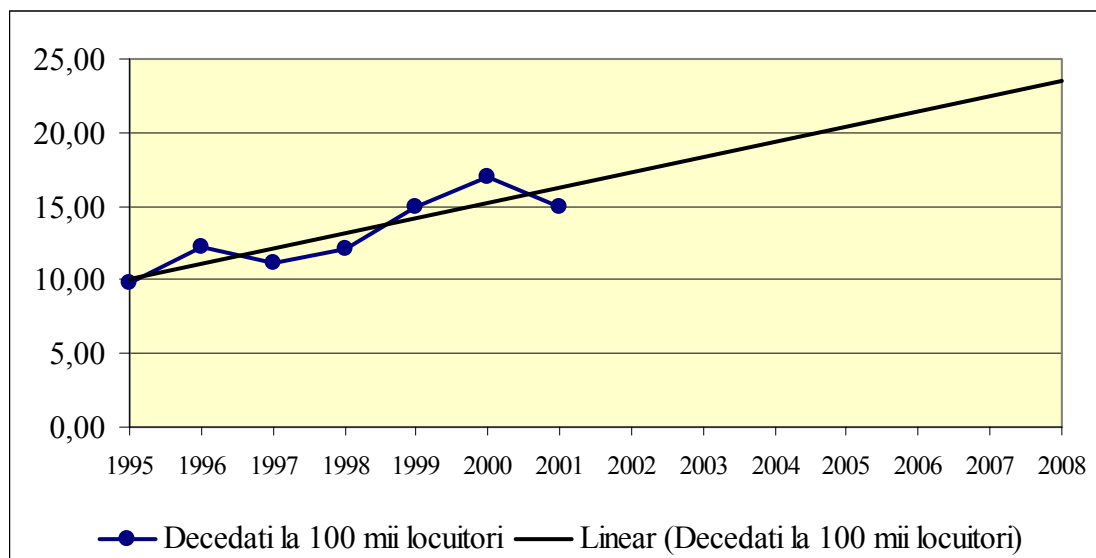
¹⁸ Hotărârea Guvernului Republicii Moldova cu privire la aprobarea Programului național de control al tuberculozei pentru anii 2001-2005 Nr. 559 din 28.06.2001. Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 78-80/617 din 12.07.2001

**Figura 7. Cazuri noi de îmbolnăvire de tuberculoză activă
(la 100 000 locuitori)**

Sursa: Departamentul Statistică și Sociologie

**Figura 8. Mortalitatea prin tuberculoză
(decedați la 100 000 locuitori)**

Sursa: Departamentul Statistică și Sociologie

În general, capacitatea de monitorizare și raportare a progresului ODM în domeniul combaterii HIV/SIDA și a tuberculozei pot fi apreciate astfel:

- *Cantitatea și regularitatea informației colectate* – bună.
- *Calitatea informației colectate* – bună.
- *Analiza statistică* – bună.
- *Statistica în elaborarea politicilor* – bună.
- *Raportarea și diseminarea informației* – puternică.

Recomandări:

1. Corelarea obiectivelor naționale în domeniul combaterii HIV/SIDA și a altor boli grave cu cele internaționale.
2. Perfecționarea mecanismelor de monitorizare a situației în domeniul combaterii HIV/SIDA prin extinderea supravegherii de tip sentinelă și a studiilor de indicatori multipli în cuiburi.
3. Elaborarea mecanismelor de estimare a numărului de copii deveniți orfani din cauza HIV/SIDA

Obiectivul 7: Asigurarea durabilității mediului

Sarcini	Indicatori
Sarcina 9: Integrarea principiilor dezvoltării durabile în politicile și programele țării și reducerea pierderilor resurselor ecologice	<p>25. Ponderea terenurilor acoperite de păduri</p> <p>26. Aree naturale protejate pentru conservarea diversității biologice</p> <p>27. PIB ce revine la o unitate de energie consumată (ca măsură a eficienței utilizării energiei)</p> <p>28. Emisiile de bioxid de carbon (pe cap de locuitor) [plus două cifre ce caracterizează poluarea atmosferei globale: distrugerea stratului de ozon și acumularea gazelor ce provoacă încălzirea globală]</p>
Sarcina 10: Reducerea în jumătate către anul 2015 a numărului de oameni fără acces durabil la apă potabilă.	29. Ponderea populației cu acces durabil la surse îmbunătățite de apă
Sarcina 11: Îmbunătățirea semnificativă către anul 2020 a condițiilor de trai a cel puțin 100 de milioane de locuitori din cartierele sărace	<p>30. Ponderea populației ce are acces la salubritate îmbunătățită</p> <p>31. Ponderea populației ce are acces la dreptul de posesiune sigură [dezagregarea urban/rural a unora din indicatorii menționați mai sus poate fi relevantă pentru monitorizarea procesului de ameliorare a condițiilor de trai a locuitorilor din cartierele sărace]</p>

În funcțiile de bază ale statului intră asigurarea mediului de viață favorabil pentru cetățenii săi, refacerea și protecția mediului și menținerea echilibrului ecologic în corelare științific argumentată cu interesele economice ale societății. Realizarea acestor funcții a statului se bazează pe interacțiunea societății și mediului în trei forme: utilizarea resurselor naturale; protecția mediului; asigurarea securității ecologice.

În contextul dezvoltării durabile, utilizarea naturii și a resurselor ei presupune activitatea umană legată de extragerea materiei, energiei și a calităților utile ale mediului și folosirea lor în scopul satisfacerii intereselor economice, ecologice, recreative ale generațiilor actuale fără a submina necesitățile generațiilor viitoare.

Esența aplicării principiilor dezvoltării durabile în țara noastră poate fi exprimată printr-o legătura strânsă între aspectele economice, sociale și ecologice ale dezvoltării.

Bazele politicii de mediu în etapa de tranziție la economia de piață au fost puse de Legea privind protecția mediului înconjurător (1993), Concepția protecției mediului în Republica Moldova (1995), Programul național strategic de acțiuni în domeniul protecției mediului înconjurător (1995), Planul național de acțiuni în domeniul protecției mediului înconjurător (1996) și Planul național de acțiuni pentru sănătate în relație cu mediul (2001). Au fost elaborate de asemenea documente strategice de sector și de ramură cu o serie de prevederi ce țin de protecția mediului. În total au fost adoptate 25 de legi, aprobate circa 50 de regulamente, instrucțiuni etc., care constituie în prezent cadrul normativ în domeniul mediului.

De asemenea, în perioada de raportare au fost semnate¹⁶ și ratificate 15 convenții internaționale în domeniul mediului, a căror realizare a devenit parte componentă a activităților de mediu la nivel național și regional.

Acțiunile de reglementare a impactului și prevenire a poluării prevăd introducerea managementului de mediu și certificării ecologice la întreprinderile din republică. Se elaborează acte normative aferente subsistemului de certificare ecologică care vor conduce la introducerea certificării sistemelor managementului de mediu, proceselor și produselor cu impact negativ asupra mediului. Se efectuează coordonarea realizării prevederilor Programului național de valorificare a deșeurilor de producție și a deșeurilor menajere, sînt puse în aplicare recomandările formulate în *Strategia națională pentru dezvoltare durabilă*¹⁹.

Activitățile în domeniu au continuat și în așa direcții specifice, cum sînt asigurarea securității biologice și promovarea producerii mai pure.

În perioada anului 2001 au fost puse bazele implementării auditului ecologic la întreprinderi, introducerii asigurării ecologice și a autorizațiilor integrate de mediu.

Ca o măsură importantă în condițiile țării noastre se consideră eficientizarea resurselor energetice prin implementarea unor tehnologii de conservare a energiei, folosirea surselor netradiționale de energie (biogazul, energia eoliană și energia hidroelectrică).

Analiza a mai mult de 70 de acte legislative și normative din domeniul asigurării durabilității mediului ne demonstrează că datele statistice colectate de organismele guvernamentale și cele neguvernamentale în mare măsură acoperă indicatorii *Obiectivului nr. 7*. Astfel, Departamentul Statistică și Sociologie și Ministerul ecologiei, construcțiilor și amenajării teritoriului posedă datele la indicatorii nr. 25-26 pentru anii 1990-2001 și datele din ultimii ani pentru indicatorii nr. 27-30. Cu regret, pînă în prezent nu a fost identificată sursa de date sigure pentru indicatorul nr. 31.

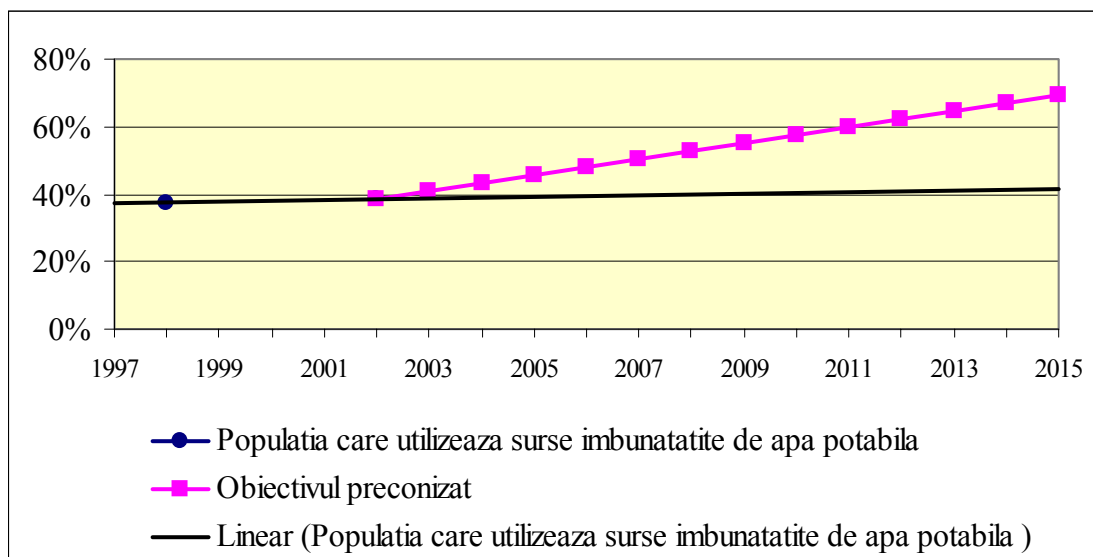
În *Raportul Global al Dezvoltării Umane 2002* progresul în realizarea *Obiectivului 7* este evaluat prin calificativul “în derulare”, ca indicator utilizîndu-se ponderea populației care utilizează surse îmbunătățite de apă potabilă. Analizele efectuate de guvern ne demonstrează că obiectivul trasat cu mai mult de 25 de ani în urmă privind asigurarea centralizată a populației cu apă nu este îndeplinit în fond: nu a fost atins nivelul necesar de fiabilitate tehnic și sanitaro-epidemiologic²⁰. Peste 50% din populația țării utilizează în scopuri potabile apă care nu corespunde exigențelor sanitare. Continuă poluarea intensivă a bazinelor de apă cu ape reziduale neepurate și meteorice. În scopul ameliorării situației, Guvernul preconizează un șir de acțiuni, strîns legate cu starea mediului²¹. Impactul acestor acțiuni din punctul de vedere a realizării obiectivelor dezvoltării la început de mileniu este prezentat în *Fig. 9*.

¹⁹ Strategia națională pentru dezvoltarea durabilă. Consiliul Economic Suprem pe lângă Președinția Republicii Moldova și Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare. Chișinău, 2000.

²⁰ Hotărîrea Guvernului Republicii Moldova cu privire la aprobarea Programului de alimentare cu apă și de canalizare a localităților din Republica Moldova pînă în anul 2006 Nr. 518 din 23.04.2002. Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 59-61/607 din 02.05.2002

²¹ Hotărîrea Guvernului Republicii Moldova privind aprobarea Planului național de acțiune pentru sănătate în relațiile cu mediul Nr. 487 din 19.06.2001. Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 75-77/574 din 06.07.2001

Figura 9. Accesul populației la surse îmbunătățite de apă potabilă

Notă: Obiectivul preconizat reprezintă reducerea în jumătate către anul 2015 a numărului de oameni fără acces durabil la sursele îmbunătățite de apă potabilă

Sursa: Calculele Institutului de Politici Publice în baza datelor Ministerului Ecologiei, Construcțiilor și Dezvoltării Teritoriului

Capacitatea de monitorizare și raportare a progresului ODM în domeniul asigurării durabilității mediului pot fi apreciate astfel:

- *Cantitatea și regularitatea informației colectate* – bună.
- *Calitatea informației colectate* – bună.
- *Analiza statistică* – bună.
- *Statistica în elaborarea politicilor* – bună, elaborarea politicilor respective fiind influențată în mare parte de colaborările internaționale.
- *Raportarea și diseminarea informației* – puternică.

Recomandări:

1. Identificarea sarcinilor prioritare în domeniul asigurării durabilității mediului.
2. Elaborarea metodologiei de estimare anuală a indicatorului nr. 31 – *Ponderele populației ce are acces la dreptul de posesiune sigură* și colectarea datelor respective.
3. Includerea indicatorilor nr. 29-31 în formularele statistice oficiale și inițierea procesului de colectare a datelor respective, având în vedere dezagregarea lor urban/rural.

Obiectivul 8: Crearea parteneriatelor globale pentru dezvoltare

Acest obiectiv include 7 sarcini și 17 indicatori de monitorizare, sarcinile respective referindu-se, în mare parte, la necesitățile țărilor mai puțin dezvoltate. Până în prezent, Republica Moldova nu și-a stabilit explicit prioritățile în acest domeniu.

Perspectivele realizării ODM

Obiective/sarcini	Va fi obiectivul/sarcina realizată?				Situția mediului favorabil			
	Pro-babil	Posi-bil	Nu	Lipsa informației	Puter-nic	Mo-derat	Slab dar se îmbunătățește	Slab
Eradicarea sărăciei extreme și a foamei Reducerea în jumătate, între anii 1990 și 2015, a numărului de oameni cu venit sub un dolar pe zi (la PPC)	•						•	
Realizarea accesului universal la educația primară Asigurarea posibilităților pentru toți copiii de a frecventa școala primară		•						•
Promovarea egalității genurilor și abilitarea femeilor Lichidarea inegalității genurilor în învățământul primar și secundar, preferabil, către anul 2005, iar la toate nivelurile de învățământ – către anul 2015	•				•			
Reducerea mortalității copiilor Reducerea cu 2/3 între anii 1990-2015 a ratei mortalității infantile		•				•		
Îmbunătățirea sănătății materne Reducerea cu 3/4 între anii 1990-2015 a ratei mortalității materne	•				•			
Combaterea HIV/SIDA și a tuberculozei Stoparea către anul 2015 a răspândirii și începerea procesului de reducere a HIV/SIDA Stoparea către anul 2015 a răspândirii și începerea procesului de reducere a tuberculozei			•					•
Asigurarea durabilității mediului Reducerea în jumătate către anul 2015 a numărului de oameni fără acces durabil la apă potabilă		•					•	

Evaluarea capacității de monitorizare a ODM

Sarcina	Cantitatea și regularitatea informației din sondaj			Calitatea informației din sondaj			Analiza statistică			Statistica în elaborarea politicilor			Raportarea și diseminarea informației		
	modest	slab	puter-nic	modest	slab	puter-nic	modest	slab	puter-nic	modest	slab	puter-nic	modest	slab	puter-nic
Reducerea în jumătate, între anii 1990 și 2015, a numărului de oameni cu venit sub un dolar pe zi (la PPC)			•		•		•			•					•
Asigurarea posibilităților pentru toți copiii de a frecventa școala primară		•		•			•			•			•		
Lichidarea inegalității genurilor în învățământul primar și secundar, preferabil, către anul 2005, iar la toate nivelurile de învățământ – către anul 2015			•			•				•					•
Reducerea cu 2/3 între anii 1990-2015 a ratei mortalității infantile			•			•				•					•

Sarcina	Cantitatea și regularitatea informației din sondaj			Calitatea informației din sondaj			Analiza statistică			Statistica în elaborarea politicilor			Raportarea și diseminarea informației		
	modest	slab	puter- nic	modest	slab	puter- nic	modest	slab	puter- nic	modest	slab	puter- nic	modest	slab	puter- nic
Reducerea cu 3/4 între anii 1990-2015 a ratei mortalității materne			•			•			•						•
Stoparea către anul 2015 a răspîndirii și începerea procesului de reducere a HIV/SIDA			•			•			•						•
Stoparea către anul 2015 a răspîndirii și începerea procesului de reducere a tuberculozei			•			•			•						•
Reducerea în jumătate către anul 2015 a numărului de oameni fără acces durabil la apă potabilă			•			•			•						•

Concluzii

1. În general, planurile de acțiuni, programele naționale și strategiile, fie ele sectoriale sau globale, nu includ în mod explicit obiectivele și sarcinile dezvoltării la început de mileniu. Acest fapt complică procesul de monitorizare a progresului în realizarea obiectivelor respective și scade eficiența acțiunilor de realizare a acestora.
2. Majoritatea absolută a planurilor, programelor și strategiilor de dezvoltare sînt preconizate pe o perioadă relativ scurtă, obișnuit 3–5 ani, și nu sînt corelate cu obiectivele dezvoltării la început de mileniu.
3. O mare parte din documentele menționate în punctele precedente nu stabilesc indicatori de monitorizare, iar puținii indicatori care chiar dacă și se regăsesc în ele, în multe cazuri nu sînt compatibili cu cei utilizați de organizațiile internaționale. Acest fapt complică efectuarea studiilor comparate la nivel regional și global.
4. Probabilitatea realizării obiectivelor dezvoltării la început de mileniu în Republica Moldova depinde în mare măsură de disponibilitatea autorităților de a adapta și de a include în planurile, programele și strategiile în curs de elaborare a sarcinilor respective și de a consolida capacitățile de monitorizare a activităților desfășurate în acest scop.
5. Implementarea în Republica Moldova a metodologiilor internaționale de monitorizare a progresului în realizarea obiectivelor dezvoltării la început de mileniu necesită efectuarea unor studii analitice care ar permite estimarea indicatorilor respectivi pentru anii 1990–2002.
6. În scopul monitorizării permanente a procesului de realizare a obiectivelor dezvoltării la început de mileniu este absolut necesară includerea indicatorilor respectivi în statisticile actuale atît la nivel național cît și la cel departamental. Mai mult ca atît, se cere o dezagregare a indicatorilor de monitorizare la nivel de unități administrativ-teritoriale, pe categorii de vîrstă, gender și starea social-economică.
7. În scopul realizării obiectivelor dezvoltării la început de mileniu este necesar ca aceste obiective să fie concretizate de autorități, prioritățile respective fiind stabilite în funcție de situația existentă în Republica Moldova.

Date statistice: Realizarea obiectivelor dezvoltării la început de mileniu

Progrese în realizarea obiectivelor dezvoltării la început de mileniu

Obiective și sarcini	Indicatori	Starea
Obiectivul 1: Eradicarea sărăciei extreme și a foamei Sarcina: Reducerea în jumătate a numărului de oameni care îndură de foame	Persoane subalimentate (% din numărul total al populației)	În derulare
Obiectivul 2: Realizarea accesului universal la educația primară Sarcina: Asigurarea posibilităților pentru toți copiii de a frecventa școala primară	Rata încadrării nete în educația primară (%) Copiii care ajung în clasa a V-a (%)	... Realizat
Obiectivul 3: Promovarea egalității genurilor și abilitarea femeilor Sarcina: Lichidarea inegalității genurilor la toate nivelurile de învățământ	Rata încadrării primare brute a femeilor în % față de cea a bărbaților Rata încadrării secundare brute a femeilor în % față de cea a bărbaților	În derulare Realizat
Obiectivul 4: Reducerea mortalității copiilor Sarcina: Reducerea cu 2/3 a ratei mortalității până la 5 ani	Rata mortalității pînă la 5 ani (la 1000 nașteri vii)	Cu mult în urmă
Obiectivul 7: Asigurarea durabilității mediului Sarcina: Reducerea în jumătate a numărului de oameni care nu au acces la surse îmbunătățite de apă potabilă	Populația care utilizează surse îmbunătățite de apă potabilă (%)	În derulare

Notă: Analiza presupune că tendințele aferente deceniului următor vor fi aceleași ca și în deceniul precedent.

Sursa: UNDP, Human Development Report 2002.

Obiectivul 1. Eradicarea sărăciei extreme și a foamei

	1997	1998	1999	2000	2001
Ponderea populației cu venit sub un dolar pe zi (conform datelor CBGC, fără indexarea la PPC), %	66,4	78,5	93,3	91,2	86,6

Obiectivul 2. Realizarea accesului universal la educația primară

	1991	1992	1993	1994	1995	1997	1998	1999	2000	2001
Rata încadrării nete în educația primară	96	95	93	96	93
Rata științei de carte la persoanele de 15–24 de ani (conform recensământului din 1989)	99,7	99,7	99,7	99,7	99,7	99,7	99,7	99,7	99,7	99,7

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Angajați în activități de cercetare și dezvoltare*:								
– numărul total de angajați	10879	8688	8238	8217	7515	6543	5889	5356
– cercetători și tehnicieni	7356	5837	5718	5591	5290	4477	4101	3586
– cercetători și tehnicieni per 1000 locuitori	2,04	1,62	1,59	1,53	1,45	1,23	1,13	0,99
Copii cu vârsta cuprinsă între 7–14 ani care nu frecventează școala (%)	5	4	4	7	8	7	6	8

* Lucrători în activitatea de bază (tehnico-științifică).

Obiectivul 3. Promovarea egalității genurilor și abilitarea femeilor

	1991	1992	1993	1994	1995	1997	1998	1999	2000	2001
Rata fetelor față de cea a băieților în învățământul primar, secundar și terțiar (%)	99	97	98	97	96	95
Rata femeilor analfabete față de cea a bărbaților de 15–24 de ani (%) (conform recensământului din 1989)	92,9	92,9	92,9	92,9	92,9	92,9	92,9	92,9	92,9	92,9
Cota femeilor salariate în sectorul neagrar (%)	52,9	52,8	52,7
Numărul de mandate deținute de femei în Parlament				5	5	5	9	8	8	14

Obiectivul 4. Reducerea mortalității copiilor

	1991	1992	1993	1994	1995	1997	1998	1999	2000	2001
Rata mortalității pînă la 5 ani (0–4 ani la 1 000 născuți-vii)	25,0	24,5	27,6	28,8	21,2	29,8	17,5	18,2	18,3	16,3
Rata mortalității infantile (la 1 000 născuți-vii)	19,8	18,4	21,5	22,6	27,4	25,4	23,7	23,9	23,3	20,3
Numărul copiilor* de un an vaccinați împotriva pojarului (%)	2,7	91,8	92,4	94,9	98,6	98,9	99,2	98,7	98,6	99,0

* 24–35 luni.

Obiectivul 5. Îmbunătățirea sănătății materne

	1991	1992	1993	1994	1995	1997	1998	1999	2000	2001
Rata mortalității materne (la 100 000 născuți)	48,4	51,9	51,8	25,8	40,8	48,3	36,3	28,6	27,1	43,9
Rata nașterilor asistate de personal medical calificat (%)	100	100	100	100	100	100	98	98	98	99

Obiectivul 6. Combaterea HIV/SIDA, malariei și a altor boli

	1994	1995	1997	1998	1999	2000	2001
Incidența și rata mortalității asociate cu tuberculoza (decedați la 100 000 locuitori)	10,48	9,77	11,2	12,13	14,95	16,93	15,01

Obiectivul 7. Asigurarea durabilității mediului

	1991	1992	1993	1994	1995	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Ponderea suprafeței de plantații forestiere* (%)	12,6	12,5	12,5	12,5	12,5	12,5	12,5
PIB (lei, prețuri curente) ce revine la un kg c.c. (combustibil convențional) consumat	1274	1887	2163	3676	6052
Emisiile de oxid de carbon (pe cap de locuitor, de la sursele staționare și mobile), kg/cap de locuitor	80	47	29	23	39	35	30	18	20

* Păduri, plantații de tufari și arbuști, perdele forestiere de protecție.

Obiectivul 8. Crearea parteneriatelor globale pentru dezvoltare

	1991	1992	1993	1994	1995	1997	1998	1999	2000	2001
Rata șomajului printre tinerii de 15–24 de ani	22,3	15,8	16,3
Linii telefonice la 1 000 de oameni	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3
Numărul posturilor telefonice în rețeaua publică sau cu ieșire la ea, la 100 de locuitori	13,2	13,5	13,7	14,3	14,5	16,0	15,7	15,8	16,6	18,1